

Sommaire

ACTIVITES DE L'ASSOCIATION

Page 1

Un important projet : la Quinzaine Culturelle Arménienne de Marne-la-Vallée/Noisy-le-Grand, du 11 au 23 mars 1991

Page 2

Activités d'Octobre à Décembre 1990

- Premier Forum des activités noiséennes (6 et 7/10/90)
- Réunion amicale du 14 octobre 1990
- Foire au cochon à Champigny-sur-Marne (10 et 11/11/90)
- Réunion amicale du 9 décembre 1990

INFORMATIONS DIVERSES

Page 2

Carnet

AUTRES ASSOCIATIONS

Page 3

L'APHIVIL,
Association Philatélique de
Villiers-sur-Marne

**QUINZAINE CULTURELLE
ARMENIENNE**

Pages 4 et 5

Programme

**NOUVELLES LITTÉRAIRES
D'ARMÉNIE**

Page 6

Les écrivains du Karabagh,
par notre correspondant en
Arménie, Krikor Hagopian

EPHEMERIDES

Pages 7 et 8

La vie littéraire
arménienne, 1911-1920

du 11 au 23 mars 1991

**QUINZAINE
CULTURELLE
ARMENIENNE**
Marne-la-Vallée - Noisy-le-Grand

Le développement des relations de notre association avec les structures d'animation et d'activités culturelles présentes à Noisy-le-Grand s'est réalisé dans les meilleures conditions avec les Maisons Pour Tous Eugène-Pottier et du Champy. En effet, elles accueillent déjà un certain nombre d'activités pour jeunes et adultes, et c'est ainsi que des cours de langue et culture arméniennes et des soirées conviviales accompagnées de spectacles, des conférences-débats, des expositions, se sont tenues et vont se poursuivre.

Dans ce cadre, nous avons le plaisir de vous informer d'un projet actuellement en cours de mise en œuvre avec la Maison Pour Tous Eugène-Pottier et la Maison Pour Tous du Champy, dénommé « Quinzaine Culturelle Arménienne de Marne-la-Vallée/Noisy-le-Grand », prévu pour le mois de mars 1991; nous avons l'ambition de mener à bien avec nos partenaires les activités suivantes :

- concert classique et concert choral
- concert de musique et danse traditionnelles
- expositions de photographies et de peinture
- animation-connaissance de la cuisine arménienne
- soirée conviviale
- conférences-débats, projection de films, etc.

Cet ensemble sera soutenu par une animation en milieu scolaire, autour des contes arméniens, accompagnée de mini-expositions et d'un travail de sensibilisation en liaison avec les enseignants.

Madame Françoise Richard, Maire de Noisy-le-Grand, a accepté d'accorder son haut patronage à cette manifestation ; c'est pour nous et nos compatriotes l'assurance de donner le meilleur retentissement à cette importante réalisation.

Enfin nos relations avec d'autres localités et associations devraient se développer encore plus dans l'année 1991.

P. PILIBOSSIAN

Tout ce que vous avez raté... ...en n'étant pas membre de l'association

Activités d'Octobre à Décembre 1990.

La modicité du budget de l'association, et les provisions faites pour permettre la meilleure réalisation de la Quinzaine Culturelle Arménienne de Marne-la-Vallée/Noisy-le-Grand, nous interdisent d'informer les non-adhérents de chacune des activités de l'association, quel qu'en soit notre souhait.

Afin de donner encore plus de regrets aux lecteurs non-adhérents de l'association, cette relation succincte du dernier trimestre 1990 vous incitera certainement à adhérer ou renouveler votre adhésion dès la réception de notre bulletin d'adhésion, fin janvier.

Premier Forum des activités noiséennes, les 6 et 7 octobre 1990

L'Association Culturelle Arménienne de Marne-la-Vallée avait ouvert sa première année d'existence par une participation à la Fête des Bords de Marne à Noisy-le-Grand en juin 1988 ; cette participation avait été renouvelée avec succès en 1989. Pour 1990, la municipalité, face à l'accroissement du nombre d'associations et à la multiplication des activités a souhaité créer un événement spécifique, dit Forum des activités noiséennes.

Notre stand à cette manifestation nous a permis de rencontrer de nombreux visiteurs et de parfaire nos relations avec les associations et services actifs dans les domaines de la culture et des loisirs.

Réunion amicale du 14 octobre 1990 (Salle des Fêtes de la Mairie-Annexe des Richardets à Noisy-le-Grand).

Au cours de cette réunion amicale trimestrielle, nous avons pu assister, en compagnie d'un public jeune et attentif, à une représentation exceptionnelle de la pièce de Krikor Bélélian, Mantra III, interprétée par Jiraïr Jolakian. Krikor Bélélian est né à Beyrouth en 1945. Poète et critique littéraire, il enseigne la littérature à l'Institut des Langues Orientales de Paris. Jiraïr Jolakian est né à Beyrouth en 1957 et a participé ces dernières années aux activités théâtrales de l'Association pour un Théâtre Arménien, sous la direction d'Arby Ovanessian.

Foire au cochon à Champigny-sur-Marne, les 10 et 11 novembre 1990

Gros succès pour notre deuxième incursion à Champigny-sur-Marne (nous y avons tenu un superbe pique-nique dans l'Île du Martin-Pêcheur en juin).

Réunion amicale du 9 décembre 1990 (Salle des Fêtes de la Mairie-Annexe des Richardets à Noisy-le-Grand)

Double événement :

Tout d'abord, nous avons reçu Albert Ovanessian, président des Coopératives d'Arménie, qui a consacré à notre communauté de Marne-la-Vallée une journée de son court séjour en France. Après un rappel des conditions politiques actuelles et des séquelles encore visibles du séisme, Albert Ovanessian a dressé un rapide tableau des difficultés économiques de l'Arménie, et des moyens de son développement ; pour lui, les besoins en formation, en échanges académiques et en création d'écoles de haut niveau sont primordiaux. Nous en reparlerons dans un prochain *Bulletin*.

La seconde partie de notre réunion a été consacrée aux interventions des membres de l'UCAM, Union Culturelle des Arméniens de Montreuil, nos voisins, conduits par leur président Edmond Yanikian.

C'est ainsi que nous avons suivi Eugénie Ajamian, dans un récital de chansons de Sayat-Nova, le poète-troubadour arménien des cours du Caucase au XVIIIe siècle; Mick Sarkissian, au doudouk (flûte) et à la clarinette, Zareh Adjamian à l'accordéon et Bernard Ganimian au dhol (tambour) l'ont accompagnée avec un entrain communicatif.

Enfin Francis Tadjian, 16 ans, élève du Conservatoire de Montreuil, a talentueusement interprété à la flûte traversière des airs traditionnels arméniens et le *Prélude pour la flûte de jade* de Charles Chaynes.

[L'assemblée a commencé par une minute de silence à la mémoire des victimes du séisme qui a frappé nos compatriotes en Décembre 1988.]

J.-P. HATCHIKIAN

JOYEUX ANNIVERSAIRE EN JANVIER 91

- le 1er, Serge SERDJANIAN, Chelles
- le 3, Madeleine NORIGUIAN, Gagny
- le 3, Pierre TERZIYAN, Villemomble
- le 5, Talin DUHANYAN, Noisy
- le 5, Michel FRANGULIAN, Le Perreux-sur-Marne
- le 7, Gérard GUIRAGOSSIAN, Bry
- le 7, Taline NICHANIAN, Le Raincy
- le 9, Anahide PILIBOSSIAN, Noisy
- le 12, Heripsimée KIBARIAN, Paris
- le 14, Adrienne ANTREASIAN, Villemomble
- le 14, Meline KABAkJIAN, Ozoir
- le 18, Anahid TERZIYAN, Villemomble
- le 21, Agop CUHACIENDER, Choisy-en-Brie
- le 23, Andrée MINASSIAN, Chelles
- le 24, Gueram MINASSIAN, Chelles
- le 25, Sarkis PAPAŽIAN, Chelles
- le 29, Alexane ZARTARIAN, Neuilly-sur-Marne

JOYEUX ANNIVERSAIRE EN FEVRIER 91

- le 1er, Jean CHERLIAN, Serris
- le 3, Charbel KAZANDJIAN, Sevrans
- le 6, Ari PALUYAN, Villemomble
- le 6, Isabelle URNECLI, Chelles
- le 7, Odette BEYEKLIAN, Le Kremlin-Bicêtre
- le 8, Léon HATCHIKIAN, Paris
- le 12, Patricia NORIGUIAN, Gagny
- le 14, Kegham DER SARKISSIAN, Neuilly-sur-Marne
- le 21, Christine FRANGULIAN, Le Perreux-sur-Marne
- le 28, Anouche DER SARKISSIAN, Neuilly-sur-Marne

JOYEUX ANNIVERSAIRE EN MARS 91

- le 2, Yoann GUIRAGOSSIAN, Bry
- le 2, Vahé ZAHREDJIAN, Villemomble
- le 6, Sévan MINASSIAN, Chelles
- le 10, Makrouie MELKONIAN, Champigny-sur-Marne
- le 12, Aram PALUYAN, Villemomble
- le 16, Céline ANTONIN, Paris
- le 16, Lucie MELTONIAN, Noisy
- le 18, Eliane BOSMAYAN, Chelles
- le 19, Kricor HATCHADOURIAN, Torcy
- le 20, Agnès CHIRINIAN, Fontenay
- le 27, Yves CILIAN, Noisy-le-Grand
- le 28, Chouchane PILIBOSSIAN, Noisy-le-Grand
- le 31, Armand OHANYAN, Villemomble

APhiVil

AMICALE PHILATELIQUE DE VILLIERS-SUR-MARNE

Présentation d'une association active dans le secteur de Noisy-le-Grand.

Après la présentation du Voile Modèle Club Noiséen dans notre dernier Bulletin, nous continuons la présentation des associations de notre région par l'APhiVil, l'Amicale Philatélique de Villiers-sur-Marne, pour ses sections de Chennevières-sur-Marne, Le Plessis-Tréville et Noisy-le-Grand.

Nous donnons la parole à Monsieur André Jacomy et au moniteur en charge des adhérents de Noisy-le-Grand, Monsieur Robert Charton, que nous avons eu le plaisir de rencontrer en octobre 1990, au Forum des Associations de Noisy-le-Grand, où leur stand était voisin du nôtre.

Qu'est l'APhiVil

L'Amicale Philatélique de Villiers-sur-Marne (APhiVil), fondée en 1946, n'est pas seulement une société qui regroupe des philatélistes chevronnés (1 200 adhérents). Elle offre également ses services aux collectionneurs débutants, ou peu avertis, qui hésitent à adhérer à une association par crainte d'avoir à assister à de nombreuses réunions ou de ne pas « être à la hauteur » des spécialistes qui pourraient s'y retrouver.

Les services de l'APhiVil

Si vous êtes dans ce cas, n'hésitez pas à contacter l'APhiVil. Nous pouvons vous offrir, sans obligation d'achat, sans obligation d'assister aux réunions :

Tous les timbres qui paraissent dans le monde entier, en étant sûr de ne pas en oublier ou de se trouver devant une émission rapidement épuisée. De posséder tous les timbres parus, même ceux qui ne sont pas disponibles à votre bureau de poste, tels les timbres-taxe, ou pré-oblitérés, ceux de l'UNESCO, des Nations-Unies ou du Conseil de l'Europe.

Nous pouvons également vous fournir des carnets de circulation

dans lesquels vous pourrez prélever les timbres qui vous manquent, ou proposer ceux que vous avez en double.

Au cours de nos permanences, vous pouvez acquérir, à des conditions avantageuses, des timbres qui vous sont proposés par les adhérents. Vous pouvez également proposer les vôtres.

Nous tenons à votre disposition des matériels philatéliques : classeurs, albums, loupes, pinces, catalogues du monde entier, etc.

Une section Cartophilie est à la disposition des collectionneurs de cartes postales pour la cotation, la documentation, les échanges, etc.

Une section Marcophilie navale pour les adhérents intéressés par la collection des marques postales navales.

Plus d'une centaine d'ouvrages techniques et de catalogues sont à votre disposition à notre bibliothèque.

Le Bulletin

Un bulletin mensuel diffuse les nouveautés, les événements philatéliques, la vie de l'association.

Des tombolas gratuites sont tirées toute l'année, au cours desquelles un total de 3 500 F de timbres ou de matériels sont distri-

bués. Un moniteur s'occupe particulièrement de l'initiation des jeunes et des débutants.

Les adhérents de l'APhiVil peuvent participer aux expositions régionales, nationales ou internationales organisées sous le patronage de la Fédération.

Tous nos services peuvent être assurés par courrier si vous en faites la demande.

Les permanences

Renseignements sur place, aux permanences de l'APhiVil :

Chennevières

Salle des Communaux (accès portail de la bibliothèque),
le deuxième dimanche du mois, de 10 heures à 12 h 30.

La Queue-en-Brie

Maison Pour Tous,
le premier dimanche du mois, de 10 à 12 h.

Noisy-le-Grand

Maison Pour Tous du Centre
6, rue de la République
le quatrième dimanche du mois de 10 heures à 12 h.

Le Plessis-Tréville

PMI (dans le parc de la mairie),
le troisième dimanche du mois de 10 heures à 12 h.

Villiers-sur-Marne

Salle Célestin Bic,
2, rue du Général Leclerc
le samedi de 14 h 30 à 17 h
le premier dimanche du mois de 10 h à 12 h.

Par courrier

P. Pollet
2, avenue Ardouin
94420 Le Plessis-Tréville.

Sous le haut patronage de la Municipalité de Noisy-le-Grand

QUINZAINES CULTURELLES ARMENIENNES

Marne-la-Vallée - Noisy-le-Grand

du 11 au 23 mars 1991

Exposition de photographies à la MPT du Champy, du 11 au 23 mars 1991

- Vernissage le Mardi 12 mars 1991, à 19 heures
- *Le Feu sous la glace*, d'Antoine Agoudjian, photographies de reportage sur les derniers événements qui se sont déroulés en Arménie et au Karabagh.

Exposition de peinture à la MPT Eugène Pottier, du 11 au 23 mars 1991

- Vernissage le Mercredi 13 mars 1991, à 19 heures
- *Les Trois couleurs, Quatrième dimension*, exposition réalisée avec la participation de l'association Artistes Plasticiens Arméniens de France.

Conférence-Projection-Débat à la MPT Eugène Pottier

- le Vendredi 15 mars 1991 à 19 heures

avec Patrick Donabédian, historien d'art, et Claude Mutafian, historien.

Concert de musique à la Salle Gérard Philippe

- le Samedi 16 mars à 20 heures
- Programme classique et œuvres de compositeurs arméniens, interprété par Daniel Nazarian, violon, soliste du Théâtre Royal de la Monnaie, et Laurence Mekhitarian, piano.

Projection d'un Film à la Maison Pour Tous du Champy

- le Vendredi 22 mars 1991 à 20 heures 30
- *Soleil d'automne*, film en couleur du réalisateur Ovanessian, sous-titré en français projection réalisée avec le concours de l'Association Audiovisuelle Arménienne.

Démonstration de cuisine arménienne à la MPT Eugène Pottier

- le Samedi 23 mars 1991 de 15 heures à 18 heures.

Soirée conviviale à la MPT Eugène Pottier

- le Samedi 23 mars 1991, à partir de 20 heures
- Repas arménien, animé par l'auteur-compositeur-interprète Massis.

Autres animations prévues autour de cette Quinzaine Culturelle Arménienne

- du 2 au 10 mars 1991, exposition de copies d'enluminures arméniennes, à la Chapelle Sainte-Thérèse des Richardets
- du 4 au 9 mars 1991, animation en milieu scolaire : les contes arméniens, sur des illustrations originales.

Maison Pour Tous du Champy

9, allée du Bataillon-Hildevert
93160 NOISY-LE-GRAND
Tél. 43.03.19.08
RER : NOISY-CHAMPS

Association Culturelle Arménienne
de Marne-la-Vallée
1, avenue Houette 93160 NOISY-LE-GRAND
Tél. 43.04.69.25

Maison Pour Tous Eugène Pottier

111, la Piazza Mont-d'Est
93160 NOISY-LE-GRAND
Tél. 43.05.49.11
RER : MONT-d'EST

ԳՐԻԳՈՐ ՅԱԿՈԲԵԱՆ

մեր հայրենի թղթակիցէն

Գրական լրատու հայրենիքէն:

Դէպի Հայաստան կատարած առաքելութեան մը ընթացքին առիթը ունեցանք տեսնուելու բազմաթիւ պաշտօնական, գիտական, գեղարուեստական ու գրական անձնատուրութիւններու հետ ուր, ի միջի այլոց, խօսեցանք մեր միութեան ու թերթին մասին: Անոնցմէ Գր. Գրիգոր Յակոբեան փափաք յայտնեց գրական կարճ քրոնիկներով աշխատակցիլ մեր թերթին:

Գր. Գրիգոր Յակոբեան, աշխատակից երեւանի Ակադեմիի գրական կաճառին, ծանօթ է որպէս գրական քննադատ, մասնագէտ արեւմտահայ գրականութեան. այս առիթի ան բազմաթիւ յօդուածներ գրած է Հայաստան եւ սփիւռք հրատարակուող հանդէսներու մէջ:

Այսու մեծ հաճոյքով կը ներկայացնենք իր գրախօսականը Արցախցի գրողներու Գրական Ղարաբաղ ժողովածուի մասին:

Երեւանում 1988 թ. հրատարակուեց Գրական Ղարաբաղ ժողովածուն, ուր ամփոփուած են տասնընը Արցախցի եւ արցախաբնակ հեղինակների ստեղծագործութիւններ: Գիրքը ակնթարթօրէն սպառուեց: Կարող եմ հաւաստել, թէ ինչպէս այդ օրերին երեւանեան քմահաճ գրասէրը տենդագին փնտրտուքի մէջ էր:

Գրական Ղարաբաղը առարկայաբար ներկայացնում է Արցախի գրական նորագոյն սերունդը: Անշուշտ, գերազանցապէս, բոլոր հեղինակներն էլ դեռ բաւականին ճանապարհ ունեն անցնելու: Անպայման որոնման, ստեղծագործական փորձառութեան ինքնահաստատման ընթացքում բիրտեղացման անհրաժեշտ ընթացքը կ'իրականացուի եւ ամէն մէկի համար կը ճշգրտուի գրականութեան մէջ իր տեղն ու ասելիքը, իր գործը: Այս պարագային, էական է արձանագրել, որ ժողովածուն հաստատում է այն հանգամանքը, թէ Արցախը անպայման շարունակելու է հայ գրական կեանքին տալ նոր բանաստեղծներ ու արձակագիրներ: Վերջին հաւաստումը, ոչ թէ մեզանում դժբախտաբար ընդունուած « յաւուր պատշաճի » ի պահանջութիւն է, այլ գրքի թողած տպաւորութիւնը, ժողովածուի առիթով մտածումների ու խոհերի արդիւնքը:

Արցախցի բանաստեղծներն ու արձակագիրները, բոլորն անխտիր, մի կարեւոր ընդհանրութիւն ունեն: Թեմատիկ ընդգրկութիւնը, բոլոր դէպքերում, բեկում է սեփական երկրից, նրանով դիմորոշում է բացարձակապէս ամէն ինչ արժէքների համակարգից մինչեւ մօտեցում-հեռացում բանաստեղծական գուգադրութեան ընդդիմութեան անհատական մեկնութիւն, ընթերցում: Բնագանցական տարրերից մինչեւ գոյի առտնին դրսեւորման գրականացում: Ընդ որում, դա, գերազանցապէս, ոչ թէ բնագրերում այսպէս կամ այնպէս հռչակագրուած է, յայտարարուած, այլ ներդաշնակ ձուլուած, սերուած է

ստեղծագործութեան, տողի եւ պատկերի մէջ, արտաբնագրային մակարդակում: Յատկանշական է, որ այս առումով գուգահեռման եզր կայ մեր Գաւառի կամ Վաղուան գրականութեան բանարուեստի հետ: Նամանաւանդ սեփական երկիրն իբրեւ ստեղծաբանական սկիզբ, իրաւացիօրէն անբեկանելի է:

Մեր հին բարբառի մէջ էպոսներ կան քնած, ձամբաների ծոցում նիրհող արահետներ, Որ թաթերը դրած ստինքներին երկրի՝ Լոյս են ըմպում... մեր հին բարբառի մէջ... (Ռոբերտ Եսայեան, Ղարաբաղի բարբառը) եւ կամ՝

Ես պէտք է այսպէս անվերջ տրեւմ քեզ ու շվերջանամ, քեզ պիտի յաւերժեմ անհունութեան մէջ, երկիր իմ, փոքրիկ իմ հող, վայելքների իմ տուն, իմ տենդ:

(Ժաննա Բեգլարեան, Հայրենիք) Արցախի գրողների ստեղծագործական գիտակցութեան մէջ հաւաքագրում են Ստեփանակերտի ձայները, առօրեան, Ամարասն ու Գանձասարը, գիտակցութեան մէջ լքուած տան լուծիւնը սկսում է իմաստաւորուել, լցուել սիրոյ ու սպասման եզրերի, ապրուածի հանդիպումներով: Ռոբերտ Եսայեանի, Աւիկ Յարութիւնեանի, Նորեկ Գասպարեանի, Դաւիթ Միքայէլեանի, Էռնէստ Եսայեանի բանաստեղծութիւններում, Սէյրան Բալայեանի, Վարդգէս Օվեանի պատմուածքներում Արցախը հետեւողականօրէն ամբողջանում, կենտրոնանում է, ընթերցողի համար բացայայտում իր ինքնութեան մի կողմը եւ Հայ-թուրք ազգիների 1906 թ. կոհիներից ուղիղ եօթը տարի յետոյ Հորիզոնում տպագրուեցին երկու փոքրիկ գրախօսութիւն: Աղբալեանը եւ Վալադեանը իրենց խօսքն էին ասում Արամայիսի Փոքրիկ Պատկերների եւ Արմանի Խղճի խալթ պատմուածքի մասին: Դրանք 1906 թ. Հայ-թուրքական ընդհարումների առաջին գրականացումներն էին: Հայ խոշորագոյն գրագէտ Աղբալեանը եւ տաղանդաւոր Վալեդեանը փաստօրէն նորագոյն ժամանակների գրական Արցախի օրհնութիւն ու բարի երթ մաղթողներն էին: Մի ուրիշ մեծ Հայ Յակոբ Օշականը, բանաձեւում էր, թէ « երկիրը միշտ աւելի դիմացողին է: Հայրենիք մը կը մեռնի երբ անոր խորհուրդը կը պաղի իր գաւակներուն սրտին մէջ: »

Ինձ մնում է արձանագրել, որ զուր չէր Աղբալեանի օրհնութիւնը, որ Արցախը Արցախցուն է զի նա միշտ աւելի դիմացողն է եւ երկրի խորհուրդը երբեք չի պաղում իւր գաւակների հոգում վկան այս ժողովածուն ու Արցախցի եւ արցախաբնակ շնորհալի գրողների գալիք գրքերը:

ԳՐԻԳՈՐ ՅԱԿՈԲԵԱՆ

ՀԱՅ ՄԱՄՈՒԼԸ 1911 - 1920

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Մամուլ՝

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐ. Թրոյ՝ Հայելի, Կիլիկիա ճորճթաուն՝ Արագած. Նիու Եորք՝ Ալիս, Արագած, Արշալոյս, Եկեղեցի Հայաստանեայց, Կոչնակ Հայաստանի, Նոր Տիգրանակերտ, Շողակաթ, Տիգրիս, Ցախաւել, *The New Armenia*. Զիքակօ՝ Կոան. Գոսթոն՝ Արդարութեան ձայն, Ցուշարար, Պահակ, Վերածնութիւն, Տարոս, Փիւնիկ, *The Armenian Herald*. Գրավիտենս՝ Բուժակ, Մեղու, Պահակ. Դիտրոյտ՝ Լուսարոյիչ. Տրէզնօ՝ Էջմիածին, Նոր Կեանք, Պահակ, Չանասէր. Տիլատէլֆիա՝ Կոունկ:

ԵԳԻՊՏՈՍ. Աղեքսանդրիա՝ Անի, Արեւ, Յառաջ-Կմասէր, Որբունի. Գահիրէ՝ Մալէշ, Արեւ, Լուսաբեր-Արեւ, Յուսաբեր, Որբունի, Չահակիր, Սաւառակ:

ԱՆԳԼԻԱ. Լոնտոն՝ *Ararat*:

ՉՈՒՒՑԵՐԻԱ. *Arménien*:

ԻՏԱԼԻԱ. Թոռինօ՝ *Armenia*. Հոռո՝ Կաթողիկէ արձագանգ:

ԹՈՒՐԻՔԻԱ. Ատանա՝ Արձագանգ Կիլիկիոյ, Կիլիկիա, Հայ ձայն, Նոր սերունդ, Տարոս. Իզմիր՝ Աշխատանք, Արեւելեան Մամուլ, Միմոս. Կարին՝ Ալիք, Երկիր, Յառաջ. Կեսարիա՝ Բէհայէր. Կ. Պոլիս՝ Ազատամարտ/Բազին/Բիւթանիա/Առաջամարտ/Արիամարտ/Ճակատամարտ/Ազդակ, Առաւօտ, Արագած, Բանբեր/Վերջին լուր, Գիւղատնտես, Դարման, Երկիր, Երկունք, Ժողովուրդ, Ժողովուրդի ձայն, Ժամանակ, Լրաբեր/Երկուշաբթի/Մեքաստիա, Լուսարձակ, Կաթողիկէ արձագանգ, Կայծ, Կատակ, Հայ Բուժակ, Հայ Կին, Հայ Պատանի, Հեռաձայն, Հիւօ, ապա Կիկօ, Կինտօ, Մարմնամարզ, Նոր Հայաստան, Շանթ, Ոստան, Ուսումնարան, Սա-Դա-Նա, Սահակ-Մեսրոպ, Սեւ Կատու, Սոյակ, Վերածնունդ, Բահիրա, Փեթակ. Խարբերդ, Դէտ. Մարգուան՝ Բողոք, Հայկունի. Պարտիզակ՝ Մեղու, Պայքար. Վան՝ Վան-Տոսպ. Սեքաստիա՝ Կափիրա. Տրապզոն՝ Բժիշկ:

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆ. Թարիզ՝ Այգ, Արշալոյս, Ղարադաղ, Մինարէթ. Թէհրան՝ Առաւօտ, Բորոխ:

ՊՈՒԼԿԱՐԻԱ. Ռուսչոք՝ Պալքանեան Մամուլ. Սօֆիա՝ Հայաստան. Վառնա՝ Լուսարձակ. Տիլիպէ՝ Կարմիր Լուրեր:

ՌՈՒՄԱՆԻԱ. Գուրէշ՝ Եփոք, *Ecoul Armeniei*.

ՌՈՒՍԻԱ-Ս.Ս.Ղ.Մ. Ալեքսոլ՝ Աշխատաւոր, Ախուրեան, Ասպարէզ, Գաւառի Չայն, Երիտասարդ, Ժայռ, Մարտիկ, Նոր Ուղի, Շիրակի Աշխատաւոր. Ախալցխէ՝ Շարժում. Ախալքալաք՝ Հաւատք. Գորիս՝ Սիւնիք. Երեւան՝ Աշխատանք, Չանգ, Չինուր, Ժողովուրդ, Կարմիր Բանակ, Կոան, Հայաստանի Աշխատաւոր, Հայաստանի Չայն, Նոր Մամուլ, Նոր Չայն, Յառաջ, Ռազմիկ. Էջմիածին՝ Էջմիածին. Թիֆլիս՝ Արշալոյս, Աշխատաւոր, Աշխատանքի Դրօշակ, Արփի, Բանուրի Չայն, Գաղափար, Ժողովուրդի Չայն, Կարմիր Աստղ, Կովկասի Լրաբեր, Հայաստան, Հայկաշէն, Հայրենիք.

Հովիտ, Հորիզոն, Մախլաս, Մամուլ, Յառաջ, Նոր Առողջապահիկ, Նոր Հոսանք, Նոր Օր, Պայքար, Ռազմիկ, Վան-Տոսպ, Փարոս. Կրասնոտար՝ Արձագանգ. Մոսկվա՝ Մարդ. Նոր-Նախիջեւան՝ Գաղութ, Գրիչ, Հայ Համայնք. Շուշի՝ Ապառաժ, Ղարաբաղ, Պայքար, Փայլակ. Պաքո՝ Աշխատանքի Դրօշակ, Աշխատաւոր, Արեւ, Կոմունիստ, Լաւակ, Նոր Խօսք, Նոր Կեանք. Ռուստով՝ Գաղութ. Սուխումի՝ Նոր Կեանք. Օտէսա՝ Հոսանք:

ՏՐԱՆՍԱ. Մարսէլլ՝ Խթան, *L'Aiguillon*. Մոնթէլիէ՝ Վտակ Իրանի, Փորձ. Փարիզ՝ Այգ, Արձագանգ Փարիզի, Չէյթուն, Ժողովուրդի Չայն, Խարազան, Հայ Կեանք, Հայ Տեղեկատու Բիւրօ, Հայաստան, Վերածնունդ, Փարիզ, Օշական, *Bulletin arménien, L'Orient illustré, Pour les peuples d'Orient (Pro-Armenia par la suite), Revue des études arméniennes, Revue des Balkans, La Voix de l'Arménie (L'Arménie par la suite)*.

Քանի մը գիրք՝

Ե. Ակնունի՝ Դէպի երկիր. Ա. Ահարոնեան՝ Իմ գիրքը, Հայրենիքիս համար, Պարտաւանդները. Լ. Աճառեան՝ Հայերէն գաւառական բառարան. Ա. Անտոնեան՝ Այն սեւ օրերուն. Ատոմ՝ Օսմանեան կայսրութեան անկման պատմութիւնը. Ե. Արմէն՝ Դեսպան Մորկընթաուի յիշատակները:

Լ. Բագրատունի՝ Պայքարող Վասպուրական. Վ. Գէորգեան՝ Շամանդաղ. Գ. Գուտուլեան՝ Կարմիր դրուագներ Կիլիկիոյ աղէտէն. Ե. Գրիգորեան՝ Արեւելքի բոցեր:

Ռ. Դարբինեան՝ Պոլշեիզմը եւ Հայաստան. Մ. Ա. Դաւիթ-Բէկ՝ Արաբկիրի գաւառաբարբառը:

Չ. Եսայեան՝ Աւերակներուն մէջ, Երբ այլեւս չեն սիրեր, Ժողովուրդի մը հոգեւարքը, Մուրատի ճամբորդութիւնը Սվազէն Պաթում, Վերջին բաժակը, Հոգիս արտոբեալ. Չաւէն պատրիարք՝ Միլիօն մը Հայերու Չարդին ամբողջական պատմութիւնը. Գ. Չօհրապ՝ Լուռ ցաւեր:

Թէոդիկ՝ Ամենուն տարեցոյցը, Չուլումը եւ մեր որբերը, Յուշարձան Ապրիլ 11-ին, Տիպ ու Տառ. Ա. Թէոդիկ՝ Արդի բարոյագիտութիւնը, *Témoignages inédits sur les atrocités commises en Arménie*. Յ. Թէրգեան՝ Կիլիկիոյ աղէտը. Վ. Թէրգեան՝ Կէս գիշերէն մինչեւ արշալոյս. Թլկատինցի՝ Ո՞ր մէկուն ետեւէն. Թ. Թորամանեան՝ Տէգորի տաճարը, Անի քաղաք թէ ամրոց. Վ. Թորգոմեան՝ Երեմիա շէյէպի Քէօմիւրճեանի Ստամպոլայ Պատմութիւնը. Յ. Թումանեան՝ Աղաւնու վանքը, Թագաւորն ու շարժին, Հայրենիքիս համար:

Բ. Իշխանեան՝ Աղէտի ու տառապանքի աշխարհից. Ա. Իսահակեան՝ Աբու-լալա-Մահարի, Սասմա ծոբեր. Յ. Իսկէնտէրեան՝ Սուէտիոյ ապստամբութիւնը. Լ. Լանիս՝ Ազատութեան կրակը. Լ. Լարենց՝ Քուրան. Գ. Լեւոնեան՝ Հայ աշուղներ. Լէօ՝ Հայ գրքի տօնը, Հայոց հարցի վաւերագրերը, Հայոց պատմութիւն, Վարդանանք:

Ս. Կանայեանց՝ Անյայտ գաւառներ հին Հայաստանի, Չոջանց տղան. Կարա-Դարվիշ՝ Երուանդ Գօշ. Լ. Կիւրճեան՝ Սահակ Մեսրոպ. Ա. Կոթիկեան՝ (Շար. էջ 7)

Notre correspondant littéraire en Arménie

A cours d'une récente mission en Arménie, le président Philippe Pilibossian a rencontré de nombreuses personnalités scientifiques, artistiques et littéraires, auxquelles il a présenté notre association et le présent *Bulletin*. Parmi ces personnalités, Krikor Hagopian a émis le souhait de collaborer régulièrement à notre *Bulletin*, en nous adressant de brèves chroniques littéraires.

M. Hagopian, chercheur à l'Institut littéraire d'Erévan, attaché à l'Académie d'Arménie, est notamment connu comme critique littéraire spécialisé dans la littérature arménienne occidentale ; il est l'auteur de nombreux articles parus dans les revues d'Arménie comme dans celles de la diaspora.

L'article publié en page 6 est le premier d'une série à paraître régulièrement dans notre *Bulletin*.

A paraître

Nous apprenons la publication prochaine d'un ouvrage de notre ami Albert Andonian, aux Editions du Seuil :

Akhpar, la Tragédie de Soumgaït.
Parution prévue pour avril 1991.

Aux lecteurs

Erratum

L'article consacré au poète Mouchegh Ichkhan dans notre dernier numéro a été tronqué de quelques lignes. L'auteur Mme Marie-Louise Balian et nos lecteurs voudront bien nous excuser de cet incident matériel.

Report de parution

Dans notre section *Ephémérides*, la parution de l'article normalement consacré aux événements de la période 1911-1920 est reportée au prochain numéro de notre *Bulletin*.

La Rédaction

Հ Ա Յ Մ Ա Մ ՈՒ Լ Ը

1911-1920 (Շար. 8-դ էջէն)

Միացող շուշաններ. Կոմիտաս վրդ. Հայ գեղջուկ երգեր, *La Lyre arménienne*.

Յ. Հայկազն՝ Վերածնունդի երգեր. Վ. Հացունի՝ Ճաշեր եւ խնջոյք Հին Հայաստանի մէջ:

Վ. Մալէգեան՝ Կերոններ, Տարագրի մը յուշատետրը. Ն. Մարտիրոսեան՝ Հաւաքածոյ Մշոյ գաւառաբարբառի. Ղ. Մելոյեան՝ Մայրը, նկարներ. Ս. Մելիքեան՝ Հայ կամաւորի յուշերից. Մ. Մեծարեանց՝ Հին երգեր. Ե. Մեսիայեան՝ Դրօշին տակ, Յրանսահան արդի գրականութեան ընկերային ձգտումները. Լ. Մեսրոպ՝ Ուրարտու կամ Հայաստանի նախաքննիկները. Գ. Միրզաբեկեան՝ Հայկական Չարդերու փաստաթուղթերը. Ա. Միրզայէլեան՝ Քաղաքական դէպքեր Հայոց պատմութեան մէջ. Ե. Մկրտչեան՝ Թուրքիոյ գեհնէն. Թ. Մկրտչեան՝ Տիգրանակերտի նահանգին Չարդը եւ քիրտ գազանութիւնները. Մովսէս Խորենացի՝ Պատմութիւն Հայոց. Զ. Մոկընթաու՝ Պատմութեան ամենասարսափելի դէպքերը. Մուրացեան՝ Գէորգ Մարգպետունի:

Լ. Եաթրեան՝ Հայկական Չարդերը եւ թուրք վարիչները. Ս. Եահէն՝ Կարկառուն կամարներ, Քսան Կախաղաններ. Վ. Եահիսեան՝ Հայկական խնդրին ծագումը. Յ. Եահպազեան՝ Գեղեցիկը, Քիրտ-Հայ պատմութիւն. Ա. Եամլեան՝ Վրէժխնդիր ձայներ. Մ. Եամտանճեան՝ Հայ մտքին հարկը եղեռնին. Լ. Եանթ՝ Կայսրը, Կինը:

Ե. Զարեանց՝ Երեք երգ տիրադաւուկ աղջկան, Ութը Հէքեաթներ, Տանդէական առասպել. Մ. Զերազ՝ Հայկական խնդիրը. Տ. Զիթունի՝ Արեւելեան խաղաշխարհ, Լէյլի՝ Մէճնուն, Համբարձման վիճակ, Մայրենի աշխարհ, Սասմանց տուն. Ա. Զօպանեան՝ Հայ էջեր:

Յ. Պապիկեան՝ Ատանայի եղեռնը. Ս. Պարթեւեան՝ Անմար բոցեր, Արարա, Հայու Հին. Յ. Յ. Պարոնեան՝ Ազգային շոջեր. Բ. Պետրոսեան՝ Անզլիական Կապոյտ Գիրքը Հայկական եղեռնի մասին. Յ. Պէրպէրեան՝ Յեղին յարութիւնը. Պօղոսեան՝ Ատէվիս, Փոթորիկի օրեր, Տխոր դրուագներ եւ արիւնոտ օրեր:

Սալբի՝ Ալեակներ եւ խլեակներ. Սահակ-Մեսրոպ՝ Անպատի գիրքը, Անպատի երգեր. Ս. Սարուխան՝ Հայկական խնդիրը եւ Սահմանադրութիւնը Թիւրքիայում. Ռ. Սեւակ՝ Բժիշկին գիրքէն փրցուած էջեր. Սիամանթօ՝ Սուրբ Մեսրոպ:

Մ. Վարանդեան՝ Հայկական շարժման նախապատմութիւնը. Դ. Վարուժան՝ Հեթանոս երգեր, Տրտունջը. Ա. Վրացեան՝ Անկախ եւ միացեալ Հայաստան:

Զ. Յ. Տաշեան՝ Հին Հայաստանի արեւմտեան սահմանները, Փոքր Հայք եւ Կողոփինէ (Սեբաստիա). Յ. Տէր-Յարութիւնեան՝ Շապին-Գարա-Հիսարի ապստամբութիւնը:

Գ. Օզանեան՝ Հայապատում. Ե. Օտեան՝ Ապտիլ Համիտ եւ Շէրլօք Հոլմս, Ընկեր Փանջունի, Թիւ 17 խաֆիէն, Մեր երեսփոխանները, Պատերազմ եւ խաղաղութիւն, Պոլսէն դուրս 12 տարի, Սալիհէ Հանըմ կամ բանակը բռնաւորին դէմ, Ես դրսեցի շեմ առներ, Թաղականին կնիկը:

ԼԵՒՈՆ ԽԱԶԻԿԵԱՆ